

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

Gard Pedersen

Labans bevegelseskvaliteter gjennom modell og spiral: Hvordan kan ulike arbeidsmåter gi forskjellige resultater i arbeide med Labans bevegelseskvaliteter

PPU – Teater
Balletthøgskolen 2013

KHIODA
Kunsthøgskolen i Oslo,
Digitalt Arkiv

www.khioda.no
khioda@khio.no

Publikasjoner som arkiveres/publiseres i KHIODA reguleres av Lov om opphavsrett til åndsverk.

Opphavsmannen beholder opphavsretten til materialet i KHIODA, men gir brukerne tillatelse til å sitere fra verket, samt viderefordre det til andre, i henhold til åndsverkslovens regler. En forutsetning er at navn på utgiver og opphavsmann angis.

Kommerseil bruk av verket er ikke tillatt uten etter skriftlig avtale med opphavsmannen.

Eksamensoppgave
PPU KHIO 2012-2013
Gard Pedersen

**Labans bevegelseskvaliteter
gjennom modell og spiral**

dreamstime.com

***Hvordan kan ulike arbeidsmåter gi forskjellige resultater
i arbeide med Labans bevegelseskvaliteter.***

Innhold

Innledning	
• 1.1 Innledning	s.1
Begrepsavklaring	
• 2.1 Begrepsavklaring Laban	s.2
• 2.1.1 De 8 kvaliteter	s.2
Hoveddel	
• 3.1 Prolog	s.4
• 3.1.2 Rammene for undervisningen:	s.4
• 3.1.3 Om metodene.	s.4
• 3.1.4 Hvor er elevene.	s.5
• 3.1.5 Hvorfor Laban	s.5
• 3.1.6 Hva denne oppgaven <u>ikke</u> er.	s.5
• 3.2 Modelløring	s.6
• 3.2.1 Den første timen, versjon en.	s.6
• 3.2.2 Teori og begrepsavklaring Modelløring.	s.6
• 3.2.3 Litt om Bandura.	s.7
• 3.2.4 Modelløringens teoretiske plassering.	s.8
• 3.2.5 Den praktiske inngangen. Selve øvelsen	s.8
• 3.2.6 Drøftingen, Hvordan gikk timen.	s.9
• 3.3 Spiralprinsippet.	s.12
• 3.3.1 Den første timen, versjon to.	s.12
• 3.3.2 Teori og begrepsavklaring, Spiralprinsippet	s.12
• 3.3.3 Teoretisk plassering. Litt om Bruner	s.13
• 3.3.4 Øvelsen, selve kassetimen.	s.13
• 3.3.5 Rent praktisk er timen lagt opp slik:	s.14
• 3.3.6 Drøftingen, Hvordan gikk timen.	s.15
Avslutning	
• 4.1 Forskjeller.	s.18
• 4.2 Veien videre.	s.18
• 4.3 Målet.	s.19
• 4.4 Når det gjelder Laban	s.19
• 4.5 En slags konklusjon	s.20
Litteraturliste	s.21

1.1 Innledning

I en skuespillers hverdag er rollearbeide et sentralt tema. Man sier ting som: spille en rolle, gå inn i en rolle, være en annen, gå inn i en karakter, vise, være, eie, leve.... Uansett hvordan man velger å ordlegge seg skal man fremstå som en annen enn den man er. Man tar andre valg, har andre mål, utfordringer, kort sagt et annet liv. For noen kommer karakterarbeide lett, og for andre er det mer vanskelig. Retningene inn i dette arbeidet kan til tider føles like mange som det finnes skuespillere. Min erfaring er at det ikke bare er disse teaterretningene, altså innholdet, som er forskjellig fra skole til skole og skuespiller til skuespiller, men det er og hvordan man gir seg i kast med dette innholdet som varierer. Metoden eller arbeidsmåten er etter mitt syn vel så viktig som innholdet.

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke Laban som innhold i undervisning og har valgt å se hvordan innhold forandrer seg ved bruk av forskjellige arbeidsmåter. Jeg spør :

Hvordan påvirker Modellære og Spiralprinsippet undervisningen av Labans bevegelseskvaliteter?

Jeg har lenge brukt Labans teori om bevegelse som et hjelpemiddel de gangene jeg selv står fast i mitt rollearbeide. Jeg har sett på det som et godt verktøy for å skape en bredde i mitt karakterarbeide som skuespiller. Men hvordan lærer man dette best videre? Hva er rett og galt? Hva skjer med elevene, læreren, karakterene når man bruker forskjellige arbeidsmåter? Hvordan vil forskjellen i tilnærming av Labans teorier forandre undervisningen?

Jeg vil i denne oppgaven se nærmere på den praktiske inngangen til Labans arbeide i en teaterlærer/skole sammenheng, ved bruk av forskjellige arbeidsmåter. Jeg har valgt å avgrense til en praktisk inngang hvor jeg ser på Modellæring og bruk av Bruners Spirallprinsipp.

Jeg vil se på hvordan disse arbeidsmetodene kan brukes for å tilnærme seg Labans bevegelses kvaliteter. Først vil jeg gi en forenklet versjon av Labans dynamiske bevegelser, før jeg beskriver metodene og hvordan jeg ser for meg at de ville fungere i praksis en etter en. Underveis i oppgaven vil jeg drøfte hva som for meg er de mest fremtredende fordeler, ulemper og egenskaper ved disse to arbeidsmåtene. Spesielt når det kommer til elev, lærer, karakterarbeide. Så vil jeg avslutte med en oppsummering hvor jeg forhåpentligvis kommer til en konklusjon.

2.1 Bekrepsavklaring Laban.

"Man moves in order to satisfy a need". Rudolf Laban

Rudof Laban (1879 – 1958) var danser, koreograf, lærer, filosof og danse / bevegelses teoretiker som la grunnlaget for blant annet Laban Bevegelses Analyse og bevegelses notasjon. Dette for blant annet beskrive og notere kvalitative og kvantitative forandringer i bevegelse.

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på den delen av hans arbeide som omhandler Dynamisk Bevegelse, og mer spesifikt hvordan man kan bruke dette som verktøy i sitt karakterarbeide for å finne variasjon og ytterpunkter. Leif Hernes forklarer om dynamikken i bevegelse i sin artikkel *Dynamiske Rom* (Hernes <http://www.dansdesign.com/blog/articles/dynamiske.pdf>) "Når begrepet dynamikk brukes sies det ikke noe om hvilke bevegelser som gjøres, men hvordan bevegelsene blir gjort." og " Hver enkelt bevegelse har sin egen dynamikk. Laban beskriver hvordan en bevegelse inneholder ulike dynamiske komponenter som til sammen skaper et dynamisk bevegelsesuttrykk." Jeg vil derfor komme med en begrepsavklaring av hva jeg har valgt å kalle *Labans Bevegelses Kvaliteter* under. Har du kjennskap til Laban fra tidligere vil du kanskje oppleve denne forklaringen meget forenklet, det er av den enkle grunn at jeg i oppgaven vil se på de 8 forskjellige bevegelses kvalitetene i arbeidet med elevene, og ikke gå i dybde på Labans bevegelses teorier og analyse.

2.1.1 De 8 kvaliteter

Her er en forenklet og jeg håper forståelig versjon av Labans bevegelses kvaliteter. (Eight Basic effort actions. Newlove 1993)(Action Drives. Adrian 2008)

Denne teknikken er basert på Labans teori hvor man ser på kroppens uttrykk gjennom bevegelsesfaktorene **tid**, **rom** og **vekt**. Man kan tenke at ingen bevegelse skjer uten å være berørt av disse bevegelsesfaktorene. Disse faktorene kombineres på forskjellige måter for å skape 8 forskjellige Kvaliteter* / krefter (efforts). Disse kombinasjonene gir uttrykk for forskjellige kvaliteter i bevegelsene som utføres. Når man er bevisst disse og kan bruke de i sitt arbeide, vil man så kunne ta det med i den fysiske tilnærmingen til roller/karakterer.

Vi kan dele faktorene **Tid**, **Rom** og **Vekt** inn i ytterpunkter.

Tid (også kalt fart) kan deles i **Rask** eller **Sakte**.

Rom viser til om hvor retningsorientert man er, om man er **Direkte** eller **Indirekte**.

Vekt henspiller og på motstand, og om bevegelsen er **Lett** eller **Tung**

En bevegelse vil alltid ha en kvalitet fra tid rom og vekt. Kvaliteten bevegelsen har kan vi dele i 8 forskjellige uttrykk, disse er:

<u>Navn</u>	<u>Tid</u>	<u>Vekt</u>	<u>Rom</u>
Gli	sakte	lett	direkte
Flyt	sakte	lett	indirekte
Skyv	sakte	tung	direkte
Vri	sakte	tung	indirekte
Dab (puffe)	rask	lett	direkte
Hakk	rask	lett	indirekte
Bokse	rask	tung	direkte
Slå (slashing)	rask	tung	indirekte

(Dab mangler en ren oversettelse til norsk. Beskrivelsen er å ta på noe med raske lette bevegelser, som nå man skal tørke vekk en flekk fra en fin kjole så gnir man ikke ut, men «dabber» lett med en serviett. Slå (slashing) kunne vært oversatt med hugge, som med en sabel eller tennisraket)

Disse kvalitetene lager ikke bare forskjellige uttrykk, men i teaterarbeidet viser de gjerne noe av personligheten, driven eller behovet til karakteren i selve bevegelsen.

Savner du elementet Flow fra denne beskrivelsen over? Fri og bundet flyt /flow er jo en viktig del av Labans bevegelses teori. Men jeg har tatt utgangspunkt i Labans "Eight Basic Effort Actions" som blant annet beskrives i Jean Newloves bok Laban for Actors and Dancers(Newlove 1993) også kalt Action Drives (Movement for actors. Potter2002 og Actor Training the Laban Way. Adrian 2008)

Missfornøyd med oversettelsen?

*Kjært barn har mange navn. Jeg har valgt å kalle disse bevegelses kvalitetene for kvaliteter. Originalt het de Antrieb på tysk som oversatt betyr å kjøre. På engelsk omtales de som Efforts, og Action Drives. Tenk på de som den grunnleggende kvaliteten som driver kroppens handling. Kaller du kvalitetene noe annet? Sier du kanskje Langstrakt tid og Plutselig tid, eller Defokusert rom og fokusert rom? Slik som i Susanne Ravn's bok Med kroppen som materiale? (Ravn 2005) Da siterer jeg gjerne min teater lærer Robert Fried: "Indirect? Flexibel? I don't care, call it a penguin for all I care! .... as long as it works for you. "

Hoveddel

3.1

Drøge

Jeg vil som tidligere nevnt ta for meg forskjellige arbeidsmåter og bruke Labans bevegelses kvaliteter som bakteppe og tema. Laban blir derfor et felles innhold i 2 tenkte teaterklasser. Mens jeg har valgt å avgrense arbeidsmåtene til Modelllæring og Brunsers spiralprinsipp. Man kunne sikkert sett på mange forskjellige arbeidsmåter, men jeg valgte disse to da jeg av erfaring har sett disse bli brukt med ulik grad av hell både i undervisning og i det profesjonelle. Så vil jeg se hvordan disse arbeidsmåtene påvirker, innholdet, læreren, eleven, gruppen, og selve karakterarbeidet.

Med arbeidsmåte mener jeg metode, slik som beskrives i Pedagogisk ordbok.

"arbeidsmåte method den metoden læreren velger at elevene skal nærme seg innholdet på. A. Er didaktikkens hvordan-dimensjon"(Bo, Helle 2010 s.21)

Det er spennende å se hva en arbeidsmåte kan gjøre med et satt innhold, i en gitt situasjon.

Derfor vil jeg beskrive arbeidsmetodene som om de er gitt til den samme gruppen elever. Tenkt slik at det er 2 versjoner av de samme undervisningstimene. Slik blir altså utgangspunktet likt for begge undervisnings løpene.

3.1.2 Rammene for undervisningen:

Gruppen og produksjonen.

Elevene er 2 klasse videregående, som har sin første oppsetning i faget Teaterproduksjon.

Forestillingen de setter opp er "Usynlige venner" En forestilling om løsrivelse. Forestillingen handler om imaginære venner (lik Skybert fra Albert Åberg) som møtes og gjør opprør mot sine "eiere", fordi disse kun sitter passivt på sofaen og ser på tv og spiller data.

Forestillingen tar for seg ytterpunkter i karakterenes verden, og læreren har bestemt seg for at Labans bevegelses kvaliteter er en god inngangsport i dette arbeidet. Elevene har allerede jobbet med Tid, Vekt og Rom, og vi kommer inn i klassen når de skal begynne å kombinere disse i arbeid med de 8 kvalitetene.

3.1.3 Om metodene.

Vi skal se på forskjellige metoder, og må minnes på det vi kan lese i Didaktisk arbeide (Lyngsnes Rismark 2010), at ingen undervisningsmetode i seg selv er god eller dårlig, hvordan den vil fungere

avhenger av flere ting, som elevene og deres forutsetninger, lærestoff, læremål og lærerens kompetanse, for å nevne noe. Jeg har valgt og se på hver arbeidsmetode separat slik at vi følger en gitt undervisning. Jeg vil gi en kort teoretisk begrepsavklaring i hva jeg legger i disse arbeidsmåtene. Jeg vil så beskrive øvelsene/teaterklassen. Så vil jeg komme med mine tanker og se etter fordeler ulemper med disse metodene og se på hvordan metoden påvirker innholdet. Slik vil det være en underveisdrøfting av arbeidsmåtene.

Etter disse to arbeidsmåtene er presentert og snakket om vil jeg se på og sammenligne de nærmere. Jeg vil undersøke og vurdere hvordan de kan brukes, om og hvordan de kan kombineres, hva man ta nytte av og forhåpentligvis komme med en konklusjon på hvordan jeg kan jobbe med dette som lærer. Siden dette er arbeide med elever kan vi først ta en titt på hvor denne elevgruppen er.

3.1.4 Hvor er elevene.

Elevene kort oppsummert.

Elevene er engasjerte og nysgjerrige. Det er ingen motoriske hensyn som må tas. Man kan si at elevene er i et skjæringspunkt mellom ungdom/voksen. Ser vi på teoretikere som Piaget og Erikson i boka Pedagogisk Psykologi (Woolfolk 2004) kan vi trekke følgende sluttinger:

Elevene kan få abstrakte hypotetiske problemer de kan løse på logiske måter. (I følge Piagets teori om kognitiv utvikling befinner ungdommen seg på det formal-operasjonelle stadiet.)

Ut fra Eriksons psykososiale stadier (ungdomsalder /unge voksne) vil elevene i stor grad søke etter sin identitet, og noe av det viktigste er forholdet til jevnaldrende. Samtidig er utviklingen av nære relasjoner og kjærlighetsforhold viktig. Woolfolk sier videre at vi som lærere må ta hensyn til hvor elevene er, og legge til rette for et godt miljø slik at elevene er trygge på hverandre og seg selv.

3.1.5 Hvorfor Laban?

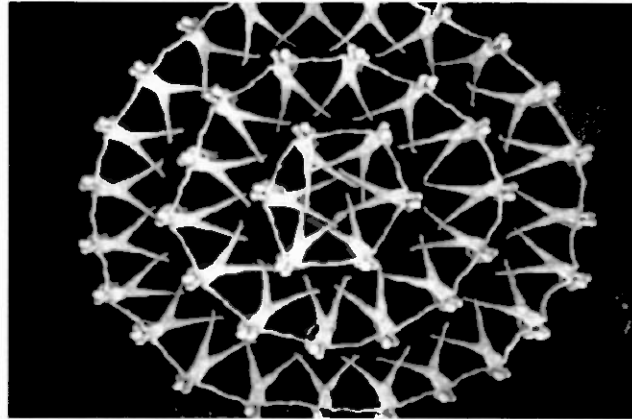
Jeg har valgt Laban som bakteppe for denne oppgaven for å se hvordan et gitt innhold kan presenteres på vidt forskjellige måter. Samtidig som jeg har en sterk tro på en fysisk inngang til arbeide for barn og unge.

3.1.6 Hva denne oppgaven Ikke er.

Det kunne kanskje vært naturlig å gå i dybden på de metodiske tilnærmingene deduktiv og induktiv i denne oppgaven. Lagt modelllære inn under det deduktive, og satt frem en lærer som identifiserer prinsipper gjennom en slags nedskrevet kunnskap i sine eksempler. Så kunne jeg lagt spiralprinsippet i det induktive og belyst at vi begynner i elevenes erfaringsverden. (Øzerk 2006) Men jeg skal ikke dirkete fokus på deduktiv og induktiv her, jeg ønsker å ha et fokus på valgte arbeidsmetodene.

3.2 Modellering.

3.2.1 Den første timen, versjon en.

Som sagt under: Rammene for undervisningen, har vi en gruppe med elever i andreklasser videregående. De skal i teaterproduksjon jobbe med produksjon og karakterarbeide. Elvene har liten eller ingen kjennskap til Laban, og man har valgt Modellering som metode for å overføre kunnskapen til elevene.

3.2.2 Teori og begrepsavklaring Modellering.

Modellering er, "uttrykk som refererer til eksemplets makt i læring og oppdragelse."(Bø-Helle 2010)

Elevene lærer adferd gjennom modeller, dvs å observere andre. Dette kan være gjennom etterapning og imitasjon.

A. Bandura og medarbeidere presenterte modellering som at en modell (i dette tilfellet læreren) demonstrerer mestrings strategier, og etterpå skal eleven forsøke seg på strategien ved hjelp av veiledning og oppmuntring. (Bø-Helle 2010)

I læreboka Didaktisk arbeid (Lyngsnes Rismark 2010) Sies det at når praktiske ferdigheter skal læres vil eleven ha nytte av å se på eller prøve selv. Læreren kan vise eller demonstrere hvordan en oppgave kan utføres. Læreren kan virke som en modell for eleven ved å demonstrere for at eleven så skal øve og lærere korrigere og kommentere. Videre skriver Lyngsnes og Rismark om de fire elementene som er viktige i modellering.

Disse er

- **Oppmerksomhet**
- **Hukommelse**
- **Utførelse**
- **Motivasjon**

Med andre ord: Vi kan tenke oss da at vi ikke lærer noe om vi ikke har oppmerksomheten rettet mot det som skal bli undervist. I dette tilfellet jobber vi jo med praktiske ferdigheter i en teaterklasse. Eleven må så kunne huske og gjengi det som blir vist, slik at eleven så kan få utført handlingen. For at eleven skal kunne være oppmerksom, være interessert i å huske, og være villig til å utføre oppgaven må eleven være motivert. Jeg tenker at dette kan være en god påminnelse om at ikke alle observerte handlinger og øvelser i en teaterklasse vil automatisk bli lært. Men man vil trenge å ha disse 4 faktorene tilstede for at læring skal være vedvarende. Hvis man bare kopierer noe men mangler feks motivasjon, er min opplevelse at man kan glemme det så snart man har gjennomført bevegelsen.

Undervisningen vil fort helle mot tradisjonalisme da den går mot kjennetegn som beskrives i Lyngsnes Rismark 2008 : med blant annet

- Undervisning er overføring av kunnskap.
- autorativ og aktiv lærer
- fagfokusering.

Jeg forbinder denne metoden med et mer tradisjonalistisk grunnsyn til undervisning. Det er en formidlingspedagogikk, der læreren må være styrende og aktiv.

Likevel går det ikke nødvendigvis til en total enveiskommunikasjon med elevene. Men en slik tilnærming fordrer fort at lærer snakker mest og elevene minst.

Det kan bli en mål middel pedagogikk hvor læreren jobber med å finne handlingsalternativer for at elevene skal nå fagmålene. Siden kunnskapen og det man lærer bort gjennom modelllæringen står i sentrum.

I opplæringsteori og læreplanforståelse kan man se kjennetegn som at: hva, hvordan, når og hvorfor er besvart av læreren på forhånd, og kan sees på som en Direkte metode (Øzerk 2006) Lærerstofffokuserte spørsmål og planleggingen er velstrukturert og det gis lite plass til andre temaer, sosiale aktiviteter og spørsmål. Modelllære kan nok og oppleves som en faktaorientert, begrepsorientert form, hvor man "pugger"/memorerer det riktige svaret(Øzerk 2006), i dette tilfellet hvordan man utøver bevegelsene.

A.Bandura har en viktig rolle i den moderne modelllæringen, han snakker om å vise eleven et eksempel hvor modellen (i dette tilfellet læreren) demonstrerer mestring. Så imiterer elev med veiledning fra lærer.

3.2.3 Litt om Bandura.

Siden Albert Bandura har en såpass stor plass innen modelllæren bør jeg si noe mer om han. Bandura (født 1925) plasseres gjerne innen neobehavorsime og sosiokulturell læringsteori. Han fortalte at en av måtene vi lærte på var å ta etter og imitere andre (Imsen 2001)

Han utvidet begrepet operant betinget til også å innebefatte indre kognitive fenomener som blant annet; forventning, intensjon og tolkning. Han hadde fokus på samspill og kommunikasjon, og hadde en etter min mening god tanke om motivasjon. Om motivasjon og selvforsterkning, sa Bandura at det ikke nødvendigvis hadde med det ytre miljøet å gjøre, men at det kan handle om et mål man har satt seg selv og som man presterer etter, når man når dette egensatte målet vil man få en forsterkning, en slags belønning som øker lysten etter å gjentagelse. (Imsen 2001)

3.2.4 Modellæringens teoretiske plassering.

Oppsummert vil jeg si at Modellæringens opplæringsteoretiske plassering er i mine øyne godt forankret i det tradisjonalistiske. Samtidig har det mye av det sosiokulturelle, det hele er jo en samhandling i gruppe. I gruppe sammenheng kan det fort bli at motivasjonen blir sosiokulturell. Med dette mener jeg feks., du er forbildet mitt, derfor gjør jeg som du gjør. Jeg imiterer det du som lærer viser. Slik kunne jeg sikkert holdt på og tilslutt kunnet argumentert for at Modellære er progressivt, men det mener jeg absolutt ikke. Modellære i mine øyne er svært tradisjonalistisk men kan gjerne ha nyanser av mye annet.

3.2.5 Den praktiske inngangen. Selve øvelsen / Caset.

Her kommer et tenkt eksempel på et undervisningsløp.

Elevene skal i denne timen lære og beherske kvalitetene **Skyv** (direkte, tung, sakte) og **Vri** (indirekte, tung, sakte). Forestillingen skal ha et kor som i hovedsak drives av disse kvalitetene. Gjennom forestillingen skal dette koret bygge scenografi ved hjelp av en mengde kasser på 40x40x40cm det være seg å bygge rom, stoler bord, lyktestolper, trær osv. Koret er de underkuede imaginære vennene som enda ikke har brutt ut, og deres karakterer har derfor fått disse kvalitetene til de bryter ut av koret forskjellige steder i forestillingen med andre kvaliteter.

Læreren viser først en bevegelse med fokus på å være direkte, så tung, så sakte. Elevene gjentar etter hver visning.

Læreren viser hvordan man utfører en bevegelse når man er direkte, tung og sakte sammen.

(**Skyv**) Så gjentar elevene bevegelsen. Læreren kommer med positive tilbakemeldinger når elevene lykkes og med oppmuntring og veiledning når de møter på utfordringer. Når de er ferdige gjentas øvelsen men denne gangen med fokus på indirekte og ikke direkte. (**Vri**). Likt arbeidet med skyv, viser her læreren bevegelsen, og elevene gjentar.

Når man har imitert lærerens Skyv og Vri tas det hele videre med at lærer viser hvordan man kan flytte og bygge på eskene for å lage scenografi med hovedvekt i disse kvalitetene og elevene gjentar med veiledning fra lærer. Slik kan undervisningen fortsette til elevene har vært gjennom alle de 8 bevegelseskvalitetene.

3.2.6 Drøftingen, Hvordan gikk timen.

Hvordan påvirker så denne arbeidsmåten innholdet og karakterarbeidet vårt?

Jeg vil nå forsøke å dele dette opp i elementer slik at det blir noe oversiktlig.

- **Elevene**

For en usikker elev kan nok denne metoden fungere. Det å kunne kopiere en annen og dermed få en rask forståelse av hva som er "riktig" kan for noen være en trygghet. Samtidig kan en slik tradisjonalistisk metode være etter mitt syn uheldig. Med dette mener jeg at det blant annet ikke fordrer til kunstnerisk utfoldelse eller nysgjerrighet, men til imitasjon og kopiering. Hvis man ikke klarer å gjøre akkurat som læreren har vist, kan det gi en manglende tro på egne ferdigheter.

Senkede tanker om egne evner kan og gi noen elever lavere motivasjon. (Woolfolk 2010)

Man kan og tenke tid. En fordel er at eleven slipper å bruke tid å finne ut av ting selv, men lærer av andres erfaring og ekspertise. Man kan raskt se hva det ønskede resultatet er og jobbe mot det.

Det er også de elever som ikke ønsker å skille seg ut og bli lagt merke til. Hvis klassen mangler den tryggheten som trengs, kan det nok for noen være fordelaktig å gjøre ting likt. Samtidig er det en fare her, hvis alle er like i bevegelsene, men det er en som skiller seg ut vil dette være svært tydelig, så her vil det kunne gå begge veier.

En trygghet for eleven er og at det gis lite rom for misforståelse. Det man arbeider med er det man observerer direkte. Dette gjør det håndfast og trygt for noen, men for andre vil det kunne føles grunt og lite i dybden. Når det gjelder forventninger til eleven er det tydelig hva som ønskes av han/henne. Denne tydeligheten kan være en trygghet, men og et hinder. Vi må huske hvor elevene er. De er i andre klasse på videregående, og avhengig av hvordan de har blitt gitt oppgaver tidligere kan det være mange som kun ønsker å "blidgjøre" lærerne ved å gjøre riktig. Da får dette så stor fokus at man ikke ser forbi selve oppgaven. Slik kan det være at man klarer å kopiere perfekt lærerens bevegelser, men ikke klarer å ta det videre i karakterarbeidet sitt.

Det kreves heller ikke at det skjer en stor kognitiv prosess hos elevene. Dette betyr at hvis kopieringen er solid og god, såer det heller ikke sikkert at læreren ser etter en slik prosess. Det kan derfor oppleves som lett av noen, og de kan derfor ende med å miste konsentrasjonen og falle av.

En slik undervisning kan nok oppfattes som en enkeltstående øvelse uten tilknytting til noe annet. Kunnskapen som gis blir ikke nødvendigvis omsatt til en større helhet, og om den tas med videre ut i en større helhet gjenstår å se. Denne metoden oppmuntrer i mine øyne ikke til det.

Man kan si at dette er behavioristisk, Gunn Imsen sier i elevenes verden (Imsen 2001)

Behavioristisk læring viser seg ved at eleven kan gjøre noe (synlig) som eleven ikke kunne gjøre før læringen. Spørsmålet jeg stiller meg igjen, er om eleven kan gjenta og bruke disse kvalitetene de har lært utenfor den gitte settingen han eller hun lærte dette. Eller er dette kun lært en adferdsendring man klarer innen svært gitte omstendigheter?

- **Lærer**

Hovedformen her er instruerende i undervisning. Kjentegn er Arbeidsinstruksjon, demonstrasjon, instruksjon. Fra min egen erfaring vil jeg si at denne typen læring fort kan gi meg tunellsyn. Jeg blir så opptatt av å lære bort den gitte bevegelsen at jeg glemmer å ta et skritt tilbake og ta inn helheten i undervisningen. Man kan si at et delmål blir viktigere enn et hovedmål noen ganger.

Det er og mulig at læreren ønsker like/uniforme bevegelser, da kan kopiering være en god inngangsport, siden det er lett å se om noen skiller seg ut.

I denne settingen er det utrolig viktig for læreren å være et godt forbilde, og være solid og trygg i det man gjør. Elevene vil imitere og etterape etter beste evne, og de vil derfor og kunne kopiere lærerens eventuelle uvaner og feil. Læreren må være en god rollemodell siden modellering og går på imitasjon av person. Tidsmessig vil en slik time være enkel å styre for læreren, da det ikke er gitt mye rom for elevenes innspill.

Hvis målet kun er at elevene skal kunne kopiere lærers bevegelser og slik gjøre kvalitetene Skyv og Vri, kan man tenke seg at ønsket er atferdsendring, og man kan benytte forsterkning. Denne stimulus kan være ytre styrt, som karakterer, ros, eller å si at når alle har klart oppgaven skal vi ta oss fri. Jeg mener ikke at denne læringsformen, altså modellering må være operant betinget behaviorisme, men jeg tenker at det er mulig for den å være det.

En fordel med denne metoden er at man kan nå ut til mange likt. Og at behovet for individuell tilrettelegging ikke nødvendigvis veier like tungt som i andre metoder. Demonstrasjon for en større gruppe kan innebære mindre tilpassing til den enkelte elevs behov, dette kan gjøre at elever ikke føler seg sett, og læreren må være godt bevisst dette.

- **Innhold og Mål**

I denne klassen er det de enkelte elementene som får fokus, ikke helheten. Fokuset er på Skyv og Vri, og ikke på noe som er utenfor dette. Målet blir for lærer og elev å få fysisk mestret disse, ikke på opplevelsen av det. Siden dette er noe elevene ikke har vært borte i før kan det være positivt å kunne gå opp å gi elevene et konkret eksempel. Selv om læreren viser overganger fra en kvalitet til en annen, vil denne typen arbeidsmåte fortsatt ha fokus på kopiering av bevegelsen og ikke på opplevelsen av bevegelsen. Man kan jo godt som lærer snakke om opplevelsen med elevene slik at de får tatt tak i dette, men da de ikke kan få utforsket sine egne opplevelser og måter å gjøre dette på vil det handle om elevens opplevelse av Lærers Skyv og Vri mer enn sin egen.

- **Motivasjon**

Vi kan motiveres av å kun kopiere andres adferd. Andres adferd er smittsom og disponerer for utløsning av tilsvarende adferd, uten annen forsterkning enn imitasjon og identifikasjonen selv. "Modellære synes m.a.o. Å fungere som sin egen forsterkning" (Bø-Helle 2010, s.198)

Det er ikke lett å si hva slags motivasjon elevene sitter med i en slik undervisningsøkt, men etter mitt syn er det lettere å se hva slags motivasjon denne typen bygger opp under.

Vi kan fra sitatet over forstå at det å imitere kan være motiverende i seg selv. Dette kan ha med at kopiere og imitere er noe vi har gjort helt fra vi var små. Vi kopierer hverandre, våre forbilder, foreldre og lærere. Samtidig mener jeg at denne typen undervisning kan helle mot den ytre styrte motivasjonen. Målet for eleven blir fort "å få det likt som læreren" og dette tror jeg ikke er en type motivasjon som er vedvarende i lengden. Motivasjon for meg er lysten til å jobbe mot et mål, at lysten til å nå målet er så viktig at det opprettholder din Oppmerksomhet Hukommelse og Utførelse slik Bandura snakker om. Jeg tror at elevene fort kan falle av etterhvert her.

- **Kunstnerisk ståsted /teater retning.**

Hva skjer så med karakterarbeide i en slik time? Jeg mener at elevene får lite eller ingen forståelse av rollen og det som motiverer den. Det blir et "kopier regissøren" resultat, som kan hindre eleven i å se en helhet, skape en levende karakter, og bevege seg for å tilfredsstille et behov. Laban begynner sin bok *The Mastery of Movement*, "*Man moves in order to satisfy a need.*" i dette tilfellet vil jo behovet være å gjøre likt som læreren, ikke nødvendigvis å forstå hvorfor og hvordan karakteren beveger seg, eller hva behovet til karakterene er. Samtidig vil jeg si, at noen ganger står man heltfast i sitt karakterarbeide og uansett hvor utforskende man er finner man ikke noen løsning. Da kan det være godt med et veldig forståelig inngangspunkt til hvordan en karakter beveger seg. Det å bare kopiere en bevegelse uten noen analyse kan virkelig løse noe. Dette gjelder spesielt hvis karakteren ligger langt fra elevenes egen person, eller og svært nær en selv, slik at man ikke ser hvordan man skal tilnærme seg det fysiske uttrykket til en karakter. Noen utøvere har og en tendens til å være mye "i sitt eget hode" uten å få ting ut, en modellærings inngang hvor man bare må gjøre uten å gruble for mye kan være en forløsende hjelp for noen.

Hvis elevene klarer å følge lærerens eksempel, vil dette kunne hjelpe til å bygge forestillingen i lærerens bilde. Hvis læreren har sterke meninger og en klar plan på hvordan man sluttresultatet skal være kan dette være en metode for å nå dette målet. Som en regissør med dukker om du vil. I dette tilfellet er jo skuespillerne som jobber med karakterene skoleelever, og jeg stor de får lite ut av en slik prosess. Med lite ytringsfrihet og handlingsfrihet kan man miste eierskap til produktet. Elevene får nok og oppleve lite i prosessen til ferdig produkt, noe som minsker muligheten for at elevene tar med seg noe av dette videre.

Jeg er overbevist om at hvis fokuset går på å "kopiere riktig" i modellæringen kan dette skape veldig endimensjonale karakterer uten dybde. Man glemmer hvorfor man gjør noe og kan ende konsentrert i sin egen boble uten å ta inn det som skjer på scenen rundt seg.

3.3 Spiralprinsippet.

3.3.1 Den første timen, versjon to.

Vi har som sagt de samme forutsetningene som tidligere men denne gangen tilnærmes stoffet gjennom Bruners spiralprinsipp.

3.3.2 Teori og begrepsavklaring, Spiralprinsippet

"...en og samme ide kan gjentas flere ganger etter som barnet blir eldre, bare i en stadig mer avansert form." (Imsen 2008 s. 326)

Bruners spiral prinsipp går ut på å gjenta læringsområdet man jobber med. Så legger man til nye deler slik at det øvelsen og lærdommen blir mer sofistikert. Vanskelighetsgraden som økes, øker og elevens forståelse gjennom den gjentatte prosess i øvelser. Man forsterker de prinsipper som har blitt begynt ved et tidligere stadie og lar elevene oppdage nye nivåer av øvelsene etter som de utvikler seg. (Woolfolk 2010)

I teaterarbeide kan det for eksempel være at elevene gjentar en sangøvelse igjen og igjen, med større og større vanskelighetsgrad og forståelse slik at man tilslutt mestrer en hel melodi.

En tanke med dette er jo også at lærestoff kan presenteres i svært forenklet form, og så bygges på over tid, den forenklete formen betyr at man kan klare å nå ut til alle slags elever da man tilpasser seg deres nivå.

Fordelene tilskrives spiralprinsippet er blant annet:

- Informasjonen er forsterket og befestet hver gang eleven gjentar øvelsen.
- Den gir også en logisk progresjon fra enkle ideer/øvelser til kompliserte ideer/øvelser.
- Studenter oppfordres til å oppdage kunnskap tidlig i en prosess som man bruker/trenger til senere læringsmål.

(The Spiral Curriculum <http://gearup.ous.edu/sites/default/files/Research-Briefs/ResearchBriefSpiralCurriculum.pdf>)

Bruner presenterte og "Learning by discovery" læring gjennom utforskning. Ikke bare til

spiralprinsippet men generelt i læring. Elever skulle være aktive og utforskende. Arbeide gjennom utforskning vil gi større indre motivasjon og større helhetlig og vedvarende effekt. (Imsen 2006)

Man tenker seg en parallell utvikling i både elevenes utvikling og fagkunnskapen.

Ifølge Imsen Lærens verden (Imsen 2006) passer spiralprinsippet særlig godt på naturfaglige emner. Jeg vil i denne oppgaven se hvordan dette prinsippet vil virke inn i teaterarbeide og i sammenheng med Labans 8 bevegelseskvaliteter. Lærer man seg et behov for å oppdage, kan man og si at man lærer å lære.

3.3.3 Teoretisk plassering.

Litt om Bruner

Jerome Seymour Bruner f. 1915 er en psykolog som har vært en pioner innen kognitiv psykologi og utdanning. Hvis vi ønsker å plassere han i en teoretisk bås, omtales han (blant annet i Woolfolk) som en konstruktivist. Konstruktivisme er hvor lærdommen må konstrueres hos den enkelte gjennom erfaring og subjektive prosesser som ender i læring.

Bruner mener at "Det viktigste for elevene var ikke å lære masse fakta kunnskap, men å lære hvordan ting henger sammen." (Gunn Imsen Lærerens verden s.213)

Bruner er og kjent for Scaffolding / Stillasbyggings tanken innen oppdagende undervisning og problemløsning. Tanken var å støtte og veilede eleven med mengde etter nivå. En svak elev får mye støtte, en med mindre problemer med oppgaven får mindre hjelp. (Imsen 2008)

3.3.4 Øvelsen, selve klassesetimen.

Hjernen tror på gjentagelse.

Siden jeg her ønsker en arbeidsmåte basert på spiralprinsippet kan man tenke seg at undervisningen kunne vært lagt opp på følgende måte.

- Eleven gjentar et emne, tema eller øvelse flere ganger gjennom skolegangen/undervisningen.
- Kompleksiteten i emnet eller temaet øker for hver gjentagelse av øvelsen.
- Ny læring har et forhold til tidligere læring, og er satt i sammenheng med den gamle informasjonen.

En viktig del i dette er å finne riktig nivå å gå ut fra, siden man med spiralprinsippet kan bevege seg fra det forenklete og opptil det meget avanserte etter som avanserte elementer legges til.

Det er derfor svært viktig å se etter kjernen i det man vil lære bort og starte i det. Er man bevisst utgangspunktet er det og enklere å se hvordan man vil komme seg videre og bygge utover. Slik kan man se for seg at man trenger å ligge et par skritt foran i planlegging og ønsket løp slik at man kan styre løpet i den retningen man vil.

3.3.5 Rent praktisk er timen lagt opp slik:

Vi har de samme som elevene som nevnt tidligere. Vi sier at målet er som ved Modellæringen: elevene skal kunne bruke og beherske først kvalitetene **Skyve** og **Vri**, før man går over på de andre kvalitetene, for tilslutt kunne beherske alle 8 i sitt karakterarbeide.

Første øvelse. Elevene får beskjed om å se for seg en plass i rommet. Så skal de bevege seg målrettet og **direkte** dit, og stanse opp når man har nådd målet., for så å finne en ny plass og gå **direkte** dit, og gjenta. Målet kan variere mellom at man virkelig vill dit og at man virkelig ikke vil men *må* til den ønskede plassen i rommet.

Etter dette snakker man om hvordan de opplevde dette, hva denne direkteteheten gjør med hvordan vi opplever det vi vil, og med målene våre. Hvordan er det hver enkelt med sin kropp beveger seg direkte. Kan vi se på en person om den er direkte eller indirekte?

Så gjentar vi øvelsen, denne gangen legger man til **tid**.

Læreren sier at de skal forestille seg at de alle er i en gjørme, som gjør at man ikke kan bevege seg fort, men **sakte**, likevel må de bevege seg mot målene sine som tidligere. Neste trinn blir å si at gjørmen er så tett og solid at elevene må bruke mye kraft, og de i tillegg må bruke **tyngde** for å komme seg gjennom gjørmen. Elevene skal finne ut av og utforske hvordan de vil **skyve** seg gjennom gjørma.

Her får vi altså kombinasjonen **Direkte + Sakte + Tung**. Noe som utgjør Laban kvaliteten **Skyv**. Så kan vi si at elevene sitter fast i gjørma, de skal ikke noe spesielt sted, og har ikke annet mål enn å komme seg ut av gjørma, så de må **vri** seg ut. Så her blir det **Indirekte + Sakte + Tung = Vri**

Etter dette kan elevene snakke om hva en slik bevegelse gjør med de, hva forskjellene oppleves med Vri og Skyv. Så kan øvelsene kombineres. Først skal elevene forsøke å vri seg løs, når de ikke klarer dette ser de et mål som kan hjelpe de ut av gjørmen, og beveger seg direkte mot dette.

Slik kan man fortsette mens man leker med hvert enkelt element. Feks neste gang elevene møtes jobber vi med samme øvelse, men denne gangen skal vi jobbe med å redusere motstanden. Slik at man beholder den «sakte» og direkte/indirekte egenskapen men denne gangen blir det lett og ikke tung. Så får vi kvalitetene **Gli** og **Flyt**.

Gjørmen kan feks erstattes med et deilig basseng med vann, og strømninger i bassenget kan skape den indirekte følelsen. Slik kan det fortsette til man har dekt alle 8 kvaliteter.

Det er viktig å oppleve å bevege seg mellom ytterpunktene, feks fra tung til lett, som en volumknapp om du vil. Her kan feks tung være 100 og lett 1, slik at man kan jobbe med nivåer og forståelse av disse i arbeidet.

Denne volumknappen kan vi i senere øvelser koble til andre ting som indirekte og direkte, rask og sakte.

Fokuset her er på å finne elevens egen kvalitet, ikke kopiert.

Elevene kan bli bedt om å se etter forskjeller og ytterpunkter, arbeidet mellom disse ytterpunktene er interessant, og kan hjelpe med å se en helhet. Man lærer med overgagnene (volumknappene) at de forskjellige bevegelses kvalitetene er forbundet, selv om det ikke alltid sees ved første øyekast. Læreren spør så elevene hva er forskjellen. Hvordan oppleves det forskjellig. I hvilke situasjoner kan vi gjenkjenne disse kvalitetene. Ofte er det slik at noen av Labans kvalitetene kan gjenkjennes som dominerende i sitt eget liv. Man kan oppleve at man hovedsaklig bruker en eller to kvalitetene i sitt daglige liv.

Disse praktiske timene grunner i Bruners spiralprinsipp for læring. Dette går i at samme øvelse gjentas over tid med økt vanskelighetsgrad tilpasset elevens mestring og forståelsenivå.

Jeg har og snakket mere om refleksjon i dette arbeidet enn i Modellærings delen, dette fordi i Spiralprinsippet har "Learning by discovery" en større plass. I modellæren er ikke nødvendigvis målet å oppdage, men å kopiere. Ved refleksjon oppdager man og ting, og det man allerede har oppdaget blir forsterket. *"Tanken oppholder seg i lengre tid ved dette temaet i den hensikt å få en bedre og dypere forståelse."* (Bø Helle 2010 s.257)

3.3.6 Drøftingen, Hvordan gikk timen.

Hvordan påvirker så denne arbeidsmåten innholdet og karakterarbeidet vårt?

- **Elevene**

Målet er å bygge sterk kunnskap til stoffet, og dette gjøres gjennom å repetere og legge til.

Verdien av å gjenkjenne noe i noe annet er også veldig god læring. Slik øver man seg på å se helheten, hvordan ting henger sammen og denne nysgjerrige oppdagelses følelsen skaper og en læring om hvordan man kan lære på. Det å kunne oppdage og se sammenhengen mellom lett og tung, og jobbe med nivåer gjør og at man kan lettere se en større helhet i arbeidet. Denne helheten kan være veldig verdifull hvis man og kan ta den med videre i andre områder.

Elevene er og gitt oppgaven å utforske og finne sin versjon av de forskjellige kvalitetene. Dette kan for mange være befriende da det ikke finnes noe rett eller galt man må kopiere. Det å jobbe med enkle elementer for så bygge på, kan og gi en trygg plattform for videre læring. Forstår man grunnøvelsene er det lettere å kunne bygge på mer kunnskap enn om man blir gitt en avansert øvelse når man ikke har noen tidligere kunnskap.

Med denne typen inngang kan man og oppfordre elevene til å oppdage på eget initiativ. Man kan begynne med å oppdage og utforske det enkle i en oppgave for så å oppdage flere og flere lag i det samme universet. Og vi får oppdagende elever, som motiveres av sitt eget arbeide.

Disse gjentakelsene skaper etter mitt syn også en dannelselse. For den skaper en vane og en dypere forståelse slik at det du sitter igjen med når du har glemt timene fortsatt gjør et inntrykk.

Det å gjenta tidligere arbeide er i mine øyne uvurderlig for en elev. Hjernen tror på gjentakelse, det vi gjentar bygger synapser / forbindelser i hjernen, og når vi legger på videre elementer bygger det videre på det vi allerede har gjort/ vet. Slik starter neste øvelse allerede med et godt fundament.

Lærer

Når man gir en slik øvelse er det viktig med god veiledning og støtte til elevene slik at de ikke mister oversikten i arbeidet. Går man for fort frem kan det hele oppleves som uhåndterlig, spesielt hvis eleven ikke har mestret tidligere nivåer.

Man kan si et dette er en praktisk orientert tilnærming til lærestoffet. For at lærestoffet skal passe til hver enkelt elev og dens nivå blir det veldig viktig å kartlegge hvor elevene er med tanke på når og hvordan man kommer med neste nivå i en øvelse. Samtalen med elevene hvor man reflekterer over arbeidet blir viktig. Dette for å kunne kartlegge hvor hver elev er i arbeidet. Det kan nok godt hende at en lærer som har forberedt en rekke øvelser etter hverandre går i fellen om å følge et allerede planlagt løp uten å lytte til hvor elevene er. Derfor er det viktig å være fleksibel og kunne tilpasse seg. Holder man muligheten til å forandre underveis i undervisningen, vil det hele også oppleves mer oppdagende for elevene der og da.

Innhold

Bruner sa at lærestoffet må harmonere med elevens utviklingsnivå, men hva betyr så dette.

Tilpasset læring blir viktig, og det er viktig å se elevene hvor de er.

Innholdet blir da ikke bundet veldig av en fast form, men skaper et ønske om at elevene skal oppdage sine egen kvaliteter for å ta med det videre i arbeidet.

Lærestoffet i seg selv kan gi en form som harmonerer med elevenes utviklingsnivå. Så sant lærere ser og er oppmerksom på elevenes individuelle nivå. Man kan si at det bygges kunnskap i små biter, men at disse bitene hele tiden er tydelige i en større helhet. Så lenge man passer på at spiralen ikke spinner for fort kan slik at innholdet bare flyr forbi den enkelte er man godt på vei. Jeg tenker og at en annen fordel med gjentakende øvelser er den nye sjansen. Om du ikke mestret oppgaven får du en ny mulighet, siden det ikke noe helt nytt som kommer, men det er en oppgave man kjenner til. Kanskje man har andre forutsetninger senere for å mestre øvelsen på nytt.

Hva om du hater denne øvelsen som læreren velger å gjøre igjen og igjen, med stadig mer avansert innhold? Det er klart det og kan gjøre noe med motivasjonen i negativ forstand. Jeg håper en god lærer vil se dette og kunne tilpasse seg smidig, for undervisningen skal jo være meningsfylt.

Karakterarbeide

Man kan se for seg at arbeidet med karakterer gjennom kvaliteter funnet på denne måten gir elevene et eierforhold til arbeidet og stoffet. Det og utforske for å finne sin karakter kan gi mer dybde og en dypere forståelse for nettopp hvorfor karakterene beveger seg på denne måten.

En karakter er jo unik, og din Hamlet vil heldigvis være anderledes enn min Hamlet, hadde alle Hamlet vært like ville nok ikke folk fortsatt å gå og se på den forestillingen hver gang den blir satt opp. Derfor liker jeg godt at det ikke er en *Rett og Galt* løsning på arbeidet, slik man kan oppleve i modellering. Hva elevene lærer her tar de med seg videre i teaterarbeidet så det er viktig i mine øyne å skape gode forutsetninger i all slags arbeide. Hvis eleven opplever det hele som mye, med mye utforskning og oppdagelse og savner sterke retningslinjer kan man ende med å være utydelig og lite definert i sin karakter. Derfor er det og viktig med klare tydelige valg også i et utforskende karakterarbeide.

Det er etter min mening fullt mulig å ta klare valg og samtidig være utforskende.

Hvis man har rett og galt, og setter regler på hva som er riktig bevegelse, skaper man bare uniforme kropper. Fordelen med å oppdage sine egne bevegelses kvaliteter gjør at man tar sin egen kropp som utgangspunkt og dermed blir man ikke begrenset av en annens bevegelses mønstre man kopierer. Eller med andre ord. "Jeg klarer nok ikke å være en veldig god deg, men jeg klarer å være en super versjon av meg!" En annen viktig egenskap er at har man forstått variasjonen og vært utprøvende og utforskende kan man og lettere variere og utforske sin rolle. Slik kan man om man kjenner at man har tatt et feil valg i arbeide med karakterens uttrykk, er det lettere å variere og forandre dette når man ser en større helhet. Man har en større mulighet til å være autonom.

*It is the supreme art of the teacher to awaken joy
in creative expression and knowledge.* , Albert Einstein

4. Avslutning.

"What is necessary to change a person is to change his awareness of himself"

Abraham Maslow

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan arbeidsmåter påvirker det valgte innholdet i en teaterklasse. Nærmere bestemt har vi sett på :

Hvordan påvirker Modelllære og Spiralprinsippet undervisningen av Labans bevegelseskvaliteter?

Jeg har gjennom tenkte klasser sett på hvordan fokuset i undervisningen kan forandre seg og hvordan opplevelsen kan bli forskjellig for de som er i klassen.

4.1 Forskjeller.

Ja, for det er tydelige forskjeller. Jeg opplever at undervisning med spiralprinsippet kan oppleves som mer undersøkende og oppdagende enn modelleringen, mens Modelleringen kan komme frem som mer oversiktlig og trygg i sin enkelhet. Særlig i en tenkt verden, som vi har vært i nå, ser vi disse forskjellene. Her blir alt mer svart hvitt enn i vårt virkelige liv. Men denne svart hvitt forskjellen kan være god å ta med seg. Vi er jo selv forskjellige, som lærere , elever og utøvere. Hvordan jeg opplever eller utøver en arbeidsmåte vil være forskjellig fra hvordan andre gjør det samme.

4.2 Veien videre.

Ja for hva kan man ta med seg fra disse sidene med tanker og skritt? Hva er god undervisning? Er en arbeidsmåte bedre enn en annen? Både ja og nei. Det som er bra for noen, kan falle uheldig ut for andre, og omvendt. Valg av arbeidsmetode må brukes for å treffe elevene der de er. Jeg som lærer må spørre meg selv: Hva er beste måte for at denne eleven tar til seg den kunnskapen jeg ønsker å formidle? Det å veilede og støtte kan man selvsagt gjøre ved alle slags metoder, men man må se hva målet vårt er. En arbeidsmetode som kun gjøres for metodens skyld kan fort miste fokus på eleven. Har man fokus på elevene og at man skal nå, og få med seg alle, kan man ha behov for å variere arbeidsmåte. Jeg opplever med andre lærere og meg selv, at vi kan ha en tendens til å variere innen en metode, men sjelden variere bruken av selve metodene. Slik får vi mange nyanser av en metode som vi mestrer, og allikevel kan vi ende som svært ensrettede. Hvis vi virkelig ønsker oss et større spenn i lærerrollen, slik vi ønsker et stort variert spenn i elevenes karakterarbeide må vi tørre å ta skrittet i å også variere metode.

Slik kan det kanskje være nyttig å ha med seg Labans bevegelses kvaliteter i bakhodet når man underviser? Noen ganger må man være direkte, andre ganger lett, eller ha tyngde, for å bedre utviklingen og samspeillet med elevene.

4.3 Målet.

God undervisning for meg er undervisning som skaper den vedvarende kunnskapen. Som du kanskje har sett gjennom denne oppgaven har jeg en forkjærlighet til Spiralprinsippet. Jeg hadde en drøm om at jeg skulle kunne balansere disse to metodene i denne oppgaven, slik at jeg kunne veie de mot hverandre med like stor vekt og vurdering. Denne balansen har vært vanskelig å finne. Men jeg har og oppdaget at det er områder ved modellære jeg synes kan være verdifulle i jakten på en helhet. Jeg har stor tro på læring av helhet, hvor man kan se nytten av det man lærer i noe større. Jeg vet at min undervisning har flest elementer av spiral, men at jeg og utøver Modellære. Det kan være at en elev står fast og trenger en ny inngangsport, eller den kjente tidsklemma at jeg viser ved eksempel. Det viktigste for meg er at man gjør, at man tør å prøve. Hvis man ikke prøver vil man heller aldri mestre.

Et annet mål jeg har for mine elever er mestring. Dette gjør og at jeg heller mot spiralprinsippet siden denne har mer fokus på nivåer enn modellæringen. Slik kan man mestre noe "enkelt" før man legger på et nytt lag. Det er klart man og kan vise kontinuerlig oppover og slik lage en slags modell spiral, men mangelen på å kunne oppdage sitt eget uttrykk senker den genuine mestringsfølelsen tenker jeg. Det å gjenta en øvelse og ilegge den nye elementer kan gi den en ny inngangsport, en annen forståelse som gir en ny mulighet til å mestre oppgaven.

Den gjentakende øvelsen skaper og struktur, og vi ønsker struktur slik at elevene kan benytte kunnskapen videre. *"Å forstå struktur, sier Bruner, er å forstå hvordan ting henger sammen."* (Imsen 2001 s.176)

4.4 Når det gjelder Laban

Fokuset har jo vært på arbeidsmåte/metode, men la oss helt til slutt se bort fra metode et øyeblikk. Uavhengig av metode kan det være godt å ha et fundament i Labans arbeide. En forståelse og et fundament gir trygge elever. Målet mitt er ikke å skape en "Laban stil", noe man kan ende med hvis man går i kopi fellen. Like skuespillere, som ser ut som de er presset ut av samme mal synes jeg er like spennende å se på som maling tørke. Det handler om en uforutsigbarhet og en bruk av seg selv som utgangspunkt, samtidig som man får et middel til å strekke seg lenger enn man kanskje naturlig ville gjort. Man kan lese i *Movement for Actors* (Potter 2002) at det er viktig på et tidlig stadiet i arbeid med ferske skuespillere, å skru ned fokuset på det analytiske, og heller fokusere på arbeidet med øyeblikkene, impulsene, og slik slippe fri fantasien og det skapende. Potter skriver og om viktigheten av at skuespilleren må være bevisst hvor sin kropp og sine bevegelser, før de kaster seg

ut i karakterarbeid. Her kan jeg si meg svært enig. Viktigheten av å vite hva man uttrykker slik at det er samsvar med hva jeg tror jeg gjør og hva jeg faktisk gjør må alltid være til stede.

4.5 En slags konklusjon

Ble jeg klokere? Min erfaring er at elever som jobber med karakterarbeid har stort utbytte av å jobbe gjennom kroppen. Bruken av flere sanser skaper et større bilde og en større forståelse av de mange lagene som utgjør en rolle. Når man ser en skuespiller på scenen som har en konflikt mellom hva kroppen og ordene sier, så vinner alltid kroppen, derfor er det utrolig viktig å bli bevisst sin egen kropp. Jeg opplever ingen revolusjonerende nye tanker her jeg sitter, men mer en følelse av bekræftelse. Ingen arbeidsmetode "vinner" så lenge man tenker på hva som er viktig. For uavhengig av metode er det viktigste at man er bevisst den metoden man bruker. Slik at man variere, leke, skape mestring, forventning og undersøkelseslyst i arbeidet med sine elever. Er man bevisst sin metode har man mest sannsynlig redskaper og fremgangsmåter til hjelp. Disse er noe som man da systematisk kan trekke frem for å tilrettelegge for sine elever. Slik kan man skape oppmerksomme elever. Oppmerksomme som ser et større bilde. Skal jeg nå rette min egen oppmerksomhet mot denne oppgaven, og disse arbeidsoppgavene man man i korthet si: vær oppmerksom på deg selv og bevisst ditt publikum.

*"One of the goals of education should be
to teach that life is precious."*

Abraham Maslow

5. Litteraturlisten

Barbera **Adrian**. Actor Training The Laban Way 2008 ISBN 10: 158115648-0

Inge **Bø**, Lars **Helle**. Pedagogisk ordbok 2010 ISBN 978-82-15-01288-9

Gunn **Imsen**. Elevenes verden 2001. ISBN 82-518-3783-9

Gunn **Imsen**. Lærerens verden 2006 ISBN 978-82-15-01549-1

Rudolf **Laban**, Lisa Ullman. The Mastery of Movement 2011. ISBN 10:1852731451

Kitt **Lyngsnes**, Marit Rismark. Didaktisk arbeid.2010 ISBN 978-82-05-37162-0

Jean **Newlove** Laban for Actors and Dancers 1993 ISBN 1-85459-165-7

Nicole **Potter** Movement for Actors 2002 ISBN 978-1-58115-233-3

Susanne **Ravn** Med kroppen som materiale -om dans i praksis. 2005 ISBN87-7838-640-3

Kamil **Özerk**. Opplæringsteori og læreplanforståelse 2006 ISBN 82-7518-138-0

Anita **Woolfolk**. Pedagogisk Psykologi 2010 ISBN 978-82-519-1863-3

Internet:

The Spiral Curriculum <http://gearup.ous.edu/sites/default/files/Research-Briefs/ResearchBriefSpiralCurriculum.pdf> Sist lest: 09.05.2013. kl.12,00

Leif **Hernes** Dynamiske rom <http://www.dansdesign.com/blog/articles/dynamiske.pdf> Sist lest 09,05,2013 . kl.12.05